

Az idei főtanács.

Az idei főtanács aug. 26—26-án tartott ülései semmiben sem tértek el a boldog békés évek üléseitől. Az egyházi és iskolai közigazgatásnak ugyanazon tárgyai és mozzanatai foglalták le az érdeklődők figyelmét, mint máskor, holott a háború s annak vészes forgataga sok tervet és gondolatot kellett volna hogy fölvesse, a tanácskozásnak sok lélek aggodalmának kellett volna hogy visszhangot adjon. Nem történt meg sem az, sem emez. Ámde volt az üléseknek két emlékezetes mozzanata. Egyik a mi általános tiszteletnek és nagyabecsülésnek örvendő főgondnokunk ünneplése, amely bensőségével, közvetlenségével és melegségével egyaránt megragagta a lelkeket. Az elhangzott beszédek hallatára az idegennek is éreznie kellett, hogy itt az igazi érdemet ünneplik és ünneplik szivből és önként és igazán.

De a milyen meleg és szinte mámoros hullámba hozta ez az ünneplés a lelkeket, éppen annyira visszaszító és elszomorító volt az a vitatkozás, amely az „Unitárius Egyház”-ban megjelent névtelen cikk körül kifejlődött. A kérdés lényegében sokkal jelentéktelenebb volt, semhogy megérdemelte volna azt a hosszú időt, melyet legfelsőbb törvényhozó testületünk szükön kimért idejéből ráfordított s azt a buzgó igyekezetet és forró indulatot, melyet a lelkekből kiváltott. Egyházi és iskolai közigazgatásunk vezetésének objektív hangú, jó indulatú, a javítást, a köz előmenetelét és boldogulását célzó bírálata kétségvonhatatlan joga egyházunk minden tagjának. Ezt a jogot érinteni, megnyirbálni nem szabad senkinek. Ez ellenkezik nemcsak protestáns önérzetünkkel, de általában a közéleti ethika legelemibb követelményeivel is. Aki közügyet intéz, az vessen számot ázzal, hogy ténykedésének minden mozzanata a nyilvánosság bírálata alá esik. De amikor

ez elvek mellett bizonyoságot teszünk, ugyanakkor követeljük, hogy a közügy jóindulatú szolgálatát jó indulattal, tárgyilagos hangon s nem sérteni, hanem a köz javát előmozdítani akaró cézzattal bírálják és tárgyalják. Az Unitárius Egyház említett cikkében ezt a tárgyilagos hangot, ezt a jó indulatot nélkülöztük. S azt hisszük, ezért váltott ki a lelkekből olyan elemi erővel feltörő haragot és indulatot. De nemcsak hogy tele volt a cikk rossz indulattal, hanem gyanusított. A gyanusítás pedig senkinek sincs megengedve, de legkevésbé talál a papi jellemhez. Aztán lehetetlen meg nem ütköznie az embernek az egyházi fegyelemnek azon a laza értelmezésén, amely a gondolatközlésnek semmi korlátját nem ismeri és jóakarató figyelmeztetés után sem ismeri el.

De legyen elég ennyi. Ezt is nem az ügy érdemeért, hanem az egyházas és papias magatartás elveire nézve levonható következményekért tettük.

Fájdalmas, de egyben felemelő és lelkes hangulatot váltott ki Gál Jenő táblai tanácselnök nyugalomba vonulása és elköltözése folytán bejelentett lemondása egyházi és iskolai tisztségeiről, Midőn a főtanács e bejelentést fájdalmasan tudomásul vette, lelki szükségét érezte annak, hogy őszinte és meleg köszönetét nyilvánítsa azokért „a nagyértékű, mindig önzetlen“ szolgálatokért, melyeket közügyeink iránt való lelkesedéssel az egyházi közigazgatás és a tanügy terén számos éven át teljesített. A főtanácsnak spontán módon megnyilatkozó lelkesült köszöntése egy igaz embernek szólott s valódi és értékes érdemeket jutalmazott.

A főtanács a következő választásokat ejtette meg: a nevelésügyi bizottság elnökévé dr. Boros György, rendes tagjává Gálfi Lőrinc; a másodfokú fegyelmi bíróságba rendes bírónak dr. Tóth György, pótbírónak dr. Költő Gábor; a harmadfokú fegyelmi bíróságba egyházi részről Kisgyörgy Sándor, Osváth Gábor, Gvidó Béla rendes, József Lajos, Lőrinczi Dénes póttagoknak; világi részről Csegezy Mihály, László Domokos, dr. Árkosy Gyula rendes, Czákó László, dr. Ferenczy Géza póttagoknak; Sárdi Lőrinc pénztári ellenőrnek; Sándor János kollégkönyvtárosnak; a kolozsvári kollégiumhoz dr. Árkosy Gyula

felügyelő gondnoknak; dr. Zsakó István; dr. Péterffy Áron, Ferenczy József, Felszeghy János, Ürmösi József egyházi tanácsosoknak; dr. Várady Aurél, Gyulay Árpád, dr. Bedő Albert, Csifó Salamon, dr. Költő Gábor, id. báró Daniel Lajos, Osváth Gábor, Pál Ferenc, Lörinczy Dénes, Ürmösi Kálmán egyházi képviselő tanácsosoknak; dr. Tóth György a jogügyi bizottság elnökének választottak.

A tanügyi jelentések során fájdalommal, de a tehetetlenség apathiájával kellett tudomásul vennünk, hogy az oláh betörés miatt már az előbbi háborus évek alatt lejtőre jutott népiskolai tanügyünk már-már pang s a legmérsékeltebb követelményeknek sem felel meg. Hogy is felelhetne meg, mikor fölös számmal voltak községeink, hol a tanítás — már olyan a milyen — csupán két vagy három hónapig tartott. Csudálkozhatunk-e, ha már a helyi érdekeltségek is, melyek különben rendszerint megelégedettek szoktak lenni az állapotokkal, az ifjuság erkölcsi lejtőjéről és romlásnak indulásáról panaszkodnak. Sajnosan kell megállapítanunk, hogy ezen a téren sem intra, sem extra muros nem történik meg minden, aminek meg kellene történnie s ami még a mi nagyon korlátolt anyagi eszközeink mellett is megtörténhetnék. Utalunk a főtanácsí jegyzőkönyv 96. lapjára, amely „a szünetlenül ismétlődő kifogások és panaszok“ okainak „tervszerű fokozatos munkával“ való megszüntetését sürgeti. Nos, ezt a tervszerű fokozatos munkát sehol sem látjuk, a legjobb akarattal sem tudjuk észre venni. Ideje volna már ezt a munkát megkezdeni, mert népünk, ifjuságunk erkölcsi és kulturális érdekei szenvedőnek kifejezhetetlen kárt s azok az alapok fognak hiányozni, melyekre majd jövőnket kellene építenünk. Akkor fogjuk majd észrevenni az utolsó évtizedek mulasztásait, mikor javítanunk nem lesz módunkban.

Lám, majdnem az utolsó pillanatban vesszük észre azt a már-már fenyegető bajt is, hogy *középfoku leány nevelésünk* teljesen kicsúszott kezeink közül. Egyik sajnálatra méltó eredménye annak, hogy nem volt s nincs öntudatos, tervszerű tanügyi politikánk. Mikor a katolicizmus renaissance-a ifju leányainkat már-már a saját nevelő intézeteibe csalogatta, mikor a reformátusok országszerte lelkes agitáció után e tekintet-

ben már szép eredményekre mutathatnak rá, mi akkor vesszük észre, hogy ime elmaradtunk, mert nem tettünk semmit, mert nem volt jövőbe látó pillantásunk, nem voltak terveink, gondolataink, koncepcióink. Egy *unitárius leányotthon* gondolata végre a főtanács tárgyai közé iktatódott. De aggódni lehet amiatt, hogy a gondolat felvetődésétől a megvalósításáig túlságosan hosszú lesz az út, s mire végére érünk, oly veszteségeket fogunk szenvedni, amelyeket nem lehet jóvátenni s melyeket az egyháztörténelem majd valamikor tőlünk fog számon kérni.

Nem tagadjuk, mi a főtanács évenkénti összeülését és tárgyalásait mindig meleg érdeklődéssel s reménnyel teljes kíváncsisággal várjuk. Ha mérlegelnünk kellene benyomásainkat, azt kellene teljes őszinteséggel mondanunk, hogy felemelő jelenségek mellett nagyobb azoknak a mozzanatoknak a száma, amelyekben reményeink és várakozásaink, terveink és gondolataink kielégítetlenül és valósítatlanul maradtak.

IRODALOM.

Szent Ágoston vallomásai. Ford. dr. Vass József. II. kötet. Budapest, 1917. „Élet“ kiadása.

A kereszténység IV. és V-ik századát a különböző eszmék és irányzatok harca jellemzi. A reformációt megelőzőleg nincsen mozgalmassabb kora a kereszténységnek. A IV-ik század elején külsőleg törvényesített vallás végső, de annál elszántabb harcait vívja a lelkeket még sok helyen uraló pogánysággal szemben. Önmaga is a fejlődés és kialakulás próbára tevő éveit éli. Az egyház a külső hatalom támogatásával mind merészebben igyekszik megalapozni jövődjét uralmát és hatalmát. A kath. dogmák lassu kijegecesedése, a hierárkia szárnypróbálgatásai és a kultusz kiszélesítése töltik be e korszak egyházi történelmét. Az egyháznak ebben a nagy átalakulásában nemcsak külső, hanem belső ellenfelei is voltak. Voltak, akik az evangelium igénytelen egyszerűségét, a Mester határozott kijelentéseit s az ezeken alapuló keresztény életközösség hagyományait semmiképpen nem tudták összehangzásba hozni az egyház ezen merész törekvéseivel s a messze jövőbe tekintő terveivel. Áriusnak harcai, a donatisták törekvései, Pelagiusnak világos nézetei ezért irányultak az egyháznak hatalmi céljai ellen. De voltak e mellett olyan irányzatok is, amelyek a ker. kijelentést nem találva elégségesnek az Isten, világ és az ember nagy problémáinak megfajtására a saját filozófikus nézeteiket hívták segítségül. Ilyenek voltak a gnostikus és manicheus felekezetek, amelyek szintén útjában állottak az egyház korlátlan szervezkedésnek. Erre a khaotikus korszakra, a vajudás és bizonytalanság eme kísértő idejére esik az Augusztinus élete és működése. (354—430). Hogy ne érdekelne hát mindenkit ebben a vajudó korszakban egy olyan nagy egyéniségnek, amilyen Augusztinus volt, a belső lelki vergődése, az igazságért való küzdelme, különösen, ha az olyan őszinteséggel van előadva, amint ezt a „Vallomások“-ban találjuk.

De más szempont is van, ami ma szinte aktuálisá teszi a „Vallomások“-at. A mi korunk is sok tekintetben hasonlít az Augusztinus korához. A tiszta keresztényi eszmény homályba borult. Ezért a kétség és bizonytalanság érzete szállta meg a lel-